

Research Paper

Examining factors influencing marriage delay among youth in Kashan: The mediating role of the preference for singlehood

Marjan Rashvand Sorkhkooleh^{1*}, Maryam Arabi²

Received: Jan. 1, 2026; Accepted: Jun. 20, 2026

ABSTRACT

The increase in the average age of marriage has become one of the most significant demographic and social issues in recent years. This study aims to analyze the sociological and demographic factors influencing the delay in the age of marriage among youth in Kashan. This study employed a cross-sectional survey design conducted in the autumn of 2024. The statistical population of the study comprised never-married females aged 24–44 and males aged 28–49 residing in Kashan. The sample size was estimated to be 373 participants using Cochran's formula. Multivariate analysis revealed that the preference for singlehood, premarital relationships, social network interactions, marriage costs, trust in the opposite sex, individualism, employment status, age, and years of education are, in that order, the strongest predictors of marriage delay, collectively explaining approximately 43% of the variance in the dependent variable (marriage delay). Finally, path analysis of direct and indirect effects indicated that premarital relationships, individualism, social network interactions, preference for singlehood, marriage costs, trust in the opposite sex, employment status, age, and years of education, in that order, are the strongest predictors of marriage delay. Based on the findings, it is recommended to integrate analytical and scientific education regarding the consequences of relationships outside the framework of marriage into high school curricula, alongside efforts to remove barriers and encourage marriage as a healthy relational model. This approach can help mitigate this issue and positively impact fertility through stable family formation. Additionally, a focus on media literacy education and the economic empowerment of youth is recommended.

Keywords: Delay in the age of marriage, Preference for singlehood, Premarital relationships, Individualism, Social network interactions

1. Assistant Professor Department of Demography, Faculty of Social Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

✉ m.rashvand@atu.ac.ir

* Corresponding Author

2. MA in Demography, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

✉ nadin36373637@gmail.com

INTRODUCTION

Delay in family formation and the rising age of marriage have recently become one of the most pivotal demographic and social transformations in Iran. This phenomenon, which is also evident in the city of Kashan, has widened the gap between the legal age of marriage and its actual realization. This shift in patterns, driven by the complex interplay of structural, economic, cultural, and relational factors, goes beyond mere individual choice; it represents a redefinition of the transition to adulthood and the role of the family institution in the lives of youth. Given that marriage serves as a prerequisite for fertility in Iranian culture, such delays can lead to significant consequences, including declining fertility rates, changes in family structure, and growing tensions between traditional values and emerging lifestyles. As a city situated at the intersection of tradition and modernity, Kashan—characterized by developments such as expanded higher education, economic uncertainties, and shifting value systems—provides a suitable context for a detailed examination of this phenomenon.

PURPOSE

The primary objective of this research is to elucidate the mechanisms through which economic, value-based, and relational factors influence the delay in the age of marriage among youth in Kashan. Specifically, this study seeks to answer whether these factors act solely as structural barriers or if they contribute to postponing marriage by reinforcing the "preference for singlehood" as an attitudinal inclination.

METHODOLOGY

This study employed a cross-sectional survey design conducted in the autumn of 2024. The face validity of the questionnaire was established, and its reliability was assessed using Cronbach's alpha coefficient. The statistical population comprised all single individuals residing in Kashan (females aged 24–44 and males aged 28–49). Based on the 2016 census data, the population size was estimated at 12,429 individuals.

The sample size for this study was estimated to be 373 participants using Cochran's formula. The sampling method employed a combination of stratified and simple random sampling. To administer the questionnaires, a multi-stage cluster sampling technique was utilized. Specifically, several main squares in the city were selected, followed by the random selection of one main street per square, and then one alley per street via simple random sampling. Subsequently, questionnaires were completed through home visits with eligible single youth who consented to participate. It is worth noting that if more than one eligible individual resided in a single household, only one was randomly selected for the interview.

In this study, the independent variables include the preference for singlehood, ideological and value changes (level of individualism, premarital relationships, trust in the opposite sex, and religiosity), social network interactions, economic variables (employment status, income level, and marriage costs), and background variables (age, gender, and education). The dependent variable is the delay in the age of marriage.

To test bivariate relationships, Pearson's correlation coefficient and the independent samples t-test were employed. For multivariate analysis between the dependent and independent variables, multiple linear regression and path analysis were utilized.

FINDINGS

The findings, based on a sample of 373 single youth in Kashan (mean age: 32.2 years), revealed that the variables "preference for singlehood," "individualism," "premarital relationships," "social network interactions," "marriage costs," "age," and "years of education" had a significant positive relationship with the delay in the age of marriage. Conversely, "trust in the opposite sex" and "employment status" demonstrated a significant negative relationship with this delay. Specifically, the mean marriage delay for employed individuals (5.23) was significantly lower than that for unemployed individuals (6.71). However, no significant difference in marriage delay was observed between males and females.

Multiple regression analysis indicated that the studied variables explained approximately 43% of the variance in the dependent variable (delay in the age of marriage). Furthermore, path analysis confirmed that the "preference for singlehood" mediated the relationship between economic, value-based, and relational factors and the delay in marriage. Consequently, increases in individualism, marriage costs, and virtual interactions lead to greater marriage delays by reinforcing the preference for singlehood.

CONCLUSION

This study demonstrated that the variables of preference for singlehood, premarital relationships, social network interactions and communications, marriage costs, trust in the opposite sex, individualism, employment status, age, and years of education significantly influence the delay in the age of marriage. Specifically, individualism, premarital relationships, trust in the opposite sex, social network interactions, and marriage costs not only have a direct impact on marriage delay but also exert a significant indirect effect by influencing the preference for singlehood. Ultimately, path analysis and the assessment of direct and indirect effects revealed that, in order of predictive strength, premarital relationships, individualism, social network interactions, preference for singlehood, marriage costs, trust in the opposite sex,

employment status, age, and years of education are the strongest predictors of marriage delay.

The findings indicate that the delay in the age of marriage among youth in Kashan results from the interaction of a combination of ideological, value-based, social, economic, and contextual factors. Marriage delay entails numerous social, economic, and demographic consequences, including declining fertility rates, shifts in population age structure, labor force shrinkage, an aging population, increased healthcare costs, and reduced marriage rates. Therefore, appropriate policy interventions are necessary to address these challenges.

NOVELTY

Given the prominent role of social media interactions in marriage delay, it is recommended to implement media literacy and cultural education programs aimed at managing social media usage and mitigating their negative impacts on youth's social relationships. Furthermore, considering the significant influence of high marriage costs and employment status, policy interventions such as providing low-interest, long-term marriage loans, supporting sustainable youth employment, and allocating subsidized or special rental housing for single youth on the verge of marriage are proposed. Additionally, it is important to note that marriage incentive policies should not focus exclusively on economic barriers; rather, policymakers must adopt more comprehensive strategies that address shifting values and cultural changes to effectively encourage young people to form families.

CONFLICT OF INTEREST

No conflict of interest declared by the authors.

FUNDING

This Article received no specific grant from any funding agency in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

BIBLIOGRAPHY

- Bagi, M. (2023). Reasons for delayed marriage and its determinants in Iran. *Journal of Applied Sociology*, 34(1), 31-50. <https://doi.org/10.22108/JAS.2022.134561.2312> [In Persian]
- Becker, G. S. (1991). *A treatise on the family*. Harvard University Pres.
- Castells, M. (2010). *The rise of the network society* (2nd ed.). Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781444319514>
- Cohen, P. N., & Pepin, J. R. (2018) «Unequal marriage markets: Sex ratios and first marriage among Black and White women. *Socius*, 4, 1(4), 3-7. <https://doi.org/10.1177/2378023118791084>
- Das, U., & Rout, S. (2023). Are delay ages at marriage increasing? Pre-marital sexual relation among youth people in the place of residence in India. *BMC Women's Health*, 23(16) 1-12. <https://doi.org/10.1186/s12905-022-02149-3>
- Elahi Churan, M., Heydari, M. T., & Moharame, S. (2022). Investigating Factors related to Increase of Age of Marriage in Nowshahr City. *Social-Cultural Development Studies*, 11 (2), 9-32. [In Persian]
- Esteve, A., Liu, C., GU, D., & Kashyap, R. (2020). Demographic change and increasing late singlehood in East Asia, 2010–2050. *Demographic Research*, 43, 1365–1398. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2020.43.46>
- Ghanbaribarzain, A., Salmanvandy, Sh., & Fatemi, N. S. (2018). An Analysis of the Impact of Premarital Sexual Relations on Marriage Orientation (Case Study: Students of University of Isfahan). *Strategic Research on Social Problems*, 7(3), 33–54. [In Persian]
- Giddens, A. (1992). *The transformation of intimacy: Sexuality, love and eroticism in modern societies*. Stanford University Press.
- Hosseini, H., Sadeghi, R., & Rezaei, A. (2019). Determinants of Delay Marriage among Girls in Iran. *Community Development (Rural -Urban)*, 11(1), 147–172. <https://doi.org/10.22059/JRD.2019.74459> [In Persian]
- Hsu C. (2025). Contesting individualization and individualism in marriage in East Asia: Dual-income couples' monetary practices. *The British Journal of Sociology*, 76(2), 295–315. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.13170>
- Inglehart, R. (1997). *Modernization and postmodernization: Cultural, economic, and political change in 43 societies*. Princeton University Press.
- Jones, G. W. (2010). Changing Marriage Patterns in Asia, Working Paper Series No.131, Asian Research Institute and Department of Sociology, National University of Singapore.

- Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1974). Utilization of mass communication by the individual. *Public Opinion Quarterly*, 37(4), 509–523. <https://doi.org/10.1086/268109>
- Lesthaeghe, R. (2010). The unfolding story of the Second Demographic Transition. *Population and Development Review*, 36(2), 211–251. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2010.00328.x>
- Li, L. (2025). The Influence of Individualism on Youth's View of Marriage in China. *Global Review of Humanities, Arts, and Society*, 1(3), 113–128. <https://doi.org/10.63802/grhas.v1.i3.70>
- Majdzińska, A. (2022). The typology of first marriage patterns in Europe. *Journal of Geography, Politics and Society*, 12(3), 14–30. <https://doi.org/10.26881/jpgs.2022.3.02>
- Mirhosseini, Z., & Hosseinzadeh, H. (2024). Analysis of Understanding of Single Girls from the Socio-Economic Contexts of Delaying the Age of Marriage (A Case Study of Single Girls in Yasuj). *Journal of Social Development and Welfare Planning*, 14(57), 369–416. <https://doi.org/10.22054/qjsd.2023.68073.2363> [In Persian]
- Molapanah, Z., Rahmani Khalili, E., & Vosoughi, M. (2022). Sociological study of the contexts and consequences of delaying the age of marriage among unmarried men in Tehran. *Strategic Studies of Women*, 24(94), 161–184. [In Persian]
- Morovat, B., Dehghan, H., & Hassani, O. (2020). Factors Affecting the Desire to Continue Living Single among the Youth of Qom. *Population Studies Journal*, 6(1), 67–89. [In Persian]
- Niazi, M., Rastegari, S., Sakhaie, A., & Hossain Zade Arani, S. S. (2024). Meta-analysis of the effect of media consumption on the tendency to single life. *Strategic Studies of Women*, 26(102), 93–123. <https://doi.org/10.22095/jwss.2024.462267.3484> [In Persian]
- OECD. (2024). *Society at a Glance 2024: OECD Social Indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/918d8db3-en>
- Oppenheimer, V. K. (1988). A theory of marriage timing. *American Journal of Sociology*, 94(3), 563–591. <https://doi.org/10.1086/229030>
- Park, Y., Impett, E. A., & MacDonald, G. (2021). Singles' Sexual Satisfaction is Associated with More Satisfaction With Singlehood and Less Interest in Marriage. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 47(5), 741–752. <https://doi.org/10.1177/0146167220942361>
- Rashvand Sorkhkoule, M., Vojdani, F., & Larijani, M. (2024). Attitudes Toward Spouse Selection Among Female Students and Its Correlates. *Journal of Population Association of Iran*, 18(36), 9–50. <http://doi.org/10.22034/jpai.2024.2019787.1322> [In Persian]
- Rashvand Sorkhkouleh, M. (2025). The effect of individual and socio- cultural factors on delayed marriage among unmarried boys in Tehran. *Strategic Studies on Youth and Sports*, 1–26. <https://doi.org/10.22034/ssys.2025.3590.3636> [In Persian]

- Rashvand Sorkhkouleh, M. (2025). The Relationship between Interactions with the Opposite Sex and Desire for Marriage: A Study of Single Men in Tehran. *Journal of Population Association of Iran*, 1–27. <https://doi.org/10.22034/jpai.2025.2063475.1415> [In Persian]
- Reshadi M, gheisarian E. Studying the Phenomenon of Delay in the Age of Marriage among the Youth in Ilam province. *Socio-cultural development Studies*, 11 (2), 91-118. [In Persian]
- Ruzan, V. V. (2024). The Exposure to Divorce News on Social Media on the Decision to Postpone Marriage in Early Adulthood. *Sadida: Islamic Communications and Media Studies*, 4(2). 47- 68. <https://doi.org/10.22373/sadida.v4i2.5567>
- Santos, C., and Weiss, D. (2016). Why not settle down already? a quantitative analysis of the delay in marriage. *International Economic Review*, 57(2), 425-452. <https://www.jstor.org/stable/44075354>
- Saqquezi, A., & YazdaniEsfidvajani, H. (2020). Predict marriage desire based on premarital Relationship attitude: Control the role of gender and experience the relationship with the opposite sex. *Rooyesh*, 9(7), 139-146. [In Persian]
- Statistical Center of Iran. (2016). *Detailed results of the national census*. <http://amar.sci.org.ir>. [In Persian]
- Tajbakhsh, G., & Mohammadi, H. (2020). An analysis of reasons for youth's tendency toward singlehood and withdrawal from marriage. *Population Journal*, 27(112), 113–33. [In Persian]
- Torabi, F., & Shams Ghahfarokh, Z. (2022). Factors Affecting Marriage Delay in Iran and around the World. *Journal of Population Association of Iran*, 16(32), 141–175. <https://doi.org/10.22034/jpai.2022.547779.1219> [In Persian]
- Tyagi, N., Kumar, M. A., Ahutosh, K., Tyagi, Y., and ShyamJha, R. (2022). Changing structure of marriage and fertility in 21st century (with reference to indian society). *Journal of Positive School Psychology*, 6(3), 9142-9152. <https://journalppw.com/index.php/jpsp/article/view/5312/3501>
- Van Wijk, D. C., de Valk, H. A. G., & Liefbroer, A. C. (2021). Temporary employment and family formation: An income or insecurity effect? *European Sociological Review*, 37(4), 641–658. <https://doi.org/10.1093/esr/jcab007>
- Wahhaj, Z. (2022). The Economics of Early Marriage: Causes, Consequences, and Policy Solutions. In: Zimmermann, K.F. (eds) *Handbook of Labor, Human Resources and Population Economics*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-57365-6_67-1
- Zhaowei Fu. (2025). The Effect of Social Media Engagement and Understanding on Adolescents' Marriage Attitudes. *Interdisciplinary Humanities and Communication Studies*, 1(3). <https://doi.org/10.61173/n42gdh55>

مقاله پژوهشی

بررسی عوامل مؤثر بر تأخیر سن ازدواج جوانان شهر کاشان با نقش میانجی تمایل به مجرد زیستی

مرجان رشدند سرخکوله^{*}، مریم عربی^۲

دریافت: ۱۴۰۴/۱۰/۱۱؛ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۳/۳۰

چکیده

افزایش میانگین سن ازدواج از جمله تغییراتی است که طی چند سال اخیر به یکی از مسائل مهم جمعیتی و اجتماعی تبدیل شده است. مقاله پیش‌رو با هدف تحلیل جامعه‌شناختی و جمعیت‌شناختی عوامل مؤثر بر تأخیر در سن ازدواج جوانان در شهر کاشان انجام گرفته است. تحقیق حاضر به صورت پیمایش مقطعی است که در پاییز ۱۴۰۳ انجام شده است. جامعه آماری تحقیق شامل دختران ۲۴-۴۴ ساله و پسران ۲۸-۴۹ ساله هرگز ازدواج نکرده شهر کاشان است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۳ نفر برآورد گردید. نتایج تحلیل چندمتغیره نشان داد که متغیرهای تمایل به مجرد زیستی، ارتباطات خارج از ازدواج، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی، هزینه‌های ازدواج، اعتماد به جنس مخالف، فردگرایی، وضعیت اشتغال، سن و سال‌های تحصیل، به ترتیب، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های تأخیر سن ازدواج بوده و حدود ۴۳ درصد تغییرات متغیر وابسته (تأخیر سن ازدواج) را تبیین می‌کنند. در نهایت از طریق تحلیل مسیر و اثر مستقیم و غیرمستقیم متغیرها مشخص گردید که ارتباطات خارج از ازدواج، فردگرایی، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی، تمایل به مجرد زیستی، هزینه‌های ازدواج، اعتماد به جنس مخالف، وضعیت اشتغال، سن و سال‌های تحصیل به ترتیب، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های تأخیر سن ازدواج هستند. بر اساس یافته‌ها، آموزش تحلیلی و علمی پیامدهای روابط خارج از چارچوب ازدواج در کتاب‌های دوره دبیرستان، در کنار رفع موانع و ترغیب ایشان به ازدواج به عنوان الگوی سالم رابطه می‌تواند از این معضل کاسته و با تشکیل زندگی پایدار در مقوله باروری اثرگذار باشد. در ضمن تمرکز بر آموزش سواد رسانه‌ای و توانمندسازی اقتصادی جوانان توصیه می‌گردد.

کلیدواژه‌ها: تأخیر سن ازدواج، تمایل به مجرد زیستی، ارتباطات خارج از ازدواج، فردگرایی، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی

۱. استادیار گروه جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

m.rashvand@atu.ac.ir ✉

^{*} نویسنده مسئول

۲. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جمعیت‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

nadin36373637@gmail.com ✉

۱. مقدمه و بیان مسئله

سن ازدواج در ایران طی چند دهه اخیر روندی افزایشی داشته و تأخیر در تشکیل خانواده به یکی از مهم‌ترین تحولات جمعیت‌شناختی و اجتماعی تبدیل شده است. این پدیده تنها یک انتخاب فردی نیست، بلکه محصول مجموعه‌ای از تغییرات ساختاری، فرهنگی، ارتباطی و اقتصادی است که الگوهای ازدواج را در نسل جوان دگرگون کرده‌اند. در بسیاری از مناطق کشور، از جمله شهر کاشان، شواهد نشان می‌دهد که سن ازدواج جوانان نسبت به گذشته به‌طور ملموسی افزایش یافته است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). افزایش سن ازدواج می‌تواند پیامدهایی همچون کاهش نرخ باروری، تغییر ساختار خانواده و تعارض میان ارزش‌های سنتی و سبک‌های جدید زندگی را به دنبال داشته باشد (لستهاق، ۲۰۱۰).

فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران

۶

دوره XX، شماره XX
فصل ۱۴۰۵/۱۴۰۶
پیاپی XX

در دهه‌های اخیر، تغییر در الگوی زمان‌بندی ازدواج به یکی از تحولات مهم اجتماعی در ایران تبدیل شده است. افزایش سن ازدواج و گسترش جمعیت مجردان در سنین بالاتر از میانگین متعارف، نشان‌دهنده تغییر در مسیر گذار به بزرگسالی و بازتعریف نقش نهاد خانواده در زندگی جوانان است. این روند صرفاً یک جابه‌جایی زمانی نیست، بلکه می‌تواند پیامدهایی در ساختار خانواده، الگوهای همبستگی اجتماعی و شاخص‌های جمعیتی به همراه داشته باشد.

مطالعه تأخیر سن ازدواج به لحاظ پیامدهای جمعیت‌شناختی نیز امری حائز اهمیت است. چرا که در فرهنگ ما ازدواج مقدمه باروری است. بنابراین هرگونه تأخیر در سن ازدواج می‌تواند منجر به کاهش باروری نیز گردد. طبیعی است که کاهش جمعیت نیز به نوبه خود، مسائل کلان‌تر اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی را به دنبال خواهد داشت. شهر کاشان نیز در سال‌های اخیر با افزایش سن ازدواج و رشد تعداد جوانان مجرد در سنین بالاتر مواجه بوده است. بررسی داده‌های چندساله ثبت ازدواج نشان می‌دهد که میانگین سن ازدواج در این شهر روندی افزایشی داشته و فاصله زمانی بین ورود به

سن قانونی ازدواج و تحقق آن بیشتر شده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). در نتیجه، بخشی از جوانان کاشانی با عبور از سنین متعارف ازدواج هم‌چنان در وضعیت مجرد باقی می‌مانند. افزایش مجرد طولانی مدت می‌تواند پیامدهایی همچون تغییر در الگوهای تشکیل خانواده، کاهش باروری بالقوه و دگرگونی در روابط بین‌نسلی به همراه داشته باشد.

نکته قابل تأمل آن است که کاشان شهری با پیشینه فرهنگی، مذهبی و خانوادگی ریشه‌دار است که در گذشته الگوی ازدواج زودهنگام‌تر و پابندی قوی‌تری به هنجارهای سنتی خانواده داشته است. با این حال، این شهر نیز در معرض تحولات گسترده اقتصادی، گسترش آموزش عالی، توسعه ارتباطات مجازی و تغییرات ارزشی نسل جوان قرار گرفته است. قرارگرفتن کاشان در تقاطع سنت و مدرنیته، آن را به بستری مناسب برای بررسی این پرسش تبدیل می‌کند که چرا و چگونه الگوی ازدواج در چنین زمینه فرهنگی‌ای دچار تغییر شده است.

در تبیین این پدیده، عوامل متعددی قابل طرح‌اند. از یک‌سو شرایط اقتصادی نظیر نااطمینانی شغلی، هزینه‌های ازدواج و دشواری تأمین مسکن می‌تواند زمان ازدواج را به تعویق اندازد. از سوی دیگر، تغییرات ارزشی همچون افزایش فردگرایی و اولویت‌یافتن اهداف فردی، و نیز گسترش شبکه‌های اجتماعی و تغییر در الگوهای تعاملات عاطفی، می‌تواند نگرش جوانان نسبت به ضرورت و فوریت ازدواج را دگرگون سازد.

با این حال، مسئله اساسی تنها وجود این عوامل نیست، بلکه سازوکار اثرگذاری آن‌هاست. به نظر می‌رسد در سال‌های اخیر «تمایل به مجردزیستی» در میان بخشی از جوانان از یک وضعیت موقتی به یک گرایش نگرشی قابل تشخیص تبدیل شده است. این تمایل ممکن است تحت تأثیر شرایط اقتصادی، تحولات ارزشی و الگوهای جدید ارتباطی شکل گیرد و خود به‌عنوان متغیری میانجی، به تأخیر در سن ازدواج منجر شود. بدین ترتیب، برخی از جوانان نه صرفاً به دلیل موانع ساختاری، بلکه در نتیجه تقویت ترجیح زندگی مستقل و مجردانه، ازدواج را به تعویق می‌اندازند.

از این رو، مسئله پژوهش حاضر آن است که در بستر اجتماعی شهرکاشان، عوامل اقتصادی، ارزشی و ارتباطی چگونه و از چه طریقی (مستقیم یا از طریق تقویت تمایل به مجردزیستی) بر تأخیر سن ازدواج جوانان اثر می‌گذارند؟ روشن‌شدن این سازوکارها می‌تواند به فهم عمیق‌تر تحولات خانواده در بافت‌های فرهنگی در حال گذار کمک کند و زمینه‌ساز سیاست‌گذاری آگاهانه‌تر در حوزه جوانان و خانواده باشد.

۲. پیشینه تحقیق

درخصوص علل تأخیر و افزایش سن ازدواج مطالعات متعددد صورت گرفته است که در ادامه به مطالعات اخیر که قرابت بیش‌تری با این مطالعه دارند، اشاره می‌شود. پژوهش‌های متعددی در ایران (رشوند سرخکوله ۱۴۰۴؛ بگی، ۱۴۰۲؛ الهی چورن و همکاران، ۱۴۰۱؛ ترابی و شمس قهفرخی، ۱۴۰۰) نشان داده‌اند که سن ازدواج در دهه‌های اخیر به شکل قابل توجهی افزایش یافته است. سازمان توسعه و همکاری اقتصادی^۱ (۲۰۲۴) در مطالعه‌ای دریافت که: سن متوسط ازدواج نخست در کشورهای OECD به‌طور قابل توجهی افزایش یافته است، به گونه‌ای که میانگین سن ازدواج نخست تا سال ۲۰۲۱، به نزدیک ۳۲ سال برای زنان و ۳۴ سال برای مردان رسیده است. هم‌چنین استیو و همکاران^۲ (۲۰۲۰)، به مطالعه روند ازدواج و «تأخیر ازدواج در چهار کشور مهم شرق آسیا (چین، ژاپن، کره جنوبی، تایوان) پرداختند و به این نتیجه رسیدند که الگوی ازدواج دیرنگام در این کشورها رو به افزایش است و پیش‌بینی می‌شود که تعداد قابل توجهی از جوانان تا سن ۴۵-۴۹ سالگی ازدواج نکنند. مایدزینسکا^۳ (۲۰۲۰) نیز گزارش می‌دهد که میانگین سن ازدواج در کشورهای اروپایی طی چند سال اخیر به‌طور مستمر افزایش یافته است.

تحصیلات به عنوان یکی از ابعاد نوسازی می‌تواند بر تأخیر سن ازدواج تأثیرگذار

۱. OECD

۲. Esteve et al

۳. Majdzińska

باشد. در بررسی اثر تحصیلات و سال‌های تحصیل، مطالعات گسترده‌ای صورت گرفته است. اکثر مطالعات انجام شده (جونز^۱ ۲۰۱۰؛ رشوند سرخکوله، ۱۴۰۴؛ رشوند سرخکوله و همکاران، ۱۴۰۲؛ رشادی و قیصریان، ۱۴۰۱؛ مولاپناه و همکاران، ۱۴۰۰) تأثیر این متغیر را بر تأخیر سن ازدواج نشان داده‌اند. برای مثال، رشوند سرخکوله (۱۴۰۴) در مطالعه‌ای بر روی جوانان شهر تهران گزارش کرد که تحصیلات از عوامل مؤثر بر تأخیر سن ازدواج است.

مطالعات نشان می‌دهد که تغییرات ایده‌ای و ارزشی، همچون افزایش فردگرایی، اهمیت رضایت شخصی و گسترش روابط عاطفی و ارتباطات خارج از ازدواج، نقش مهمی در تغییر نگرش جوانان نسبت به ازدواج دارد (هسو^۲، ۲۰۲۵؛ داس و روت^۳، ۲۰۲۳؛ رشوند سرخکوله، ۱۴۰۴؛ سقزی و یزدانی اسفیدواجانی، ۱۳۹۹). این تحولات سبب شده است که ازدواج به تأخیر افتاده و بسیاری از جوانان ازدواج را به زمانی نامعلوم موکول کرده یا حتی سبک زندگی مجردی را انتخاب نمایند. رشوند سرخکوله (۱۴۰۴) افزایش فردگرایی و تجربه دوستی را از عوامل اثرگذار بر تأخیر سن ازدواج جوانان شهر تهران ذکر کرده است. مولاپناه و همکاران (۱۴۰۰) نیز افزایش فردگرایی و افزایش تمایل به استقلال فردی را از جمله دلایل مهم تأخیر سن ازدواج ذکر کرده‌اند. رشوند سرخکوله (۱۴۰۴) نیز تجربه معاشرت با جنس مخالف و اعتماد به جنس مخالف را در تمایل به ازدواج پسران هرگز ازدواج‌نکرده ۳۱-۴۹ ساله تاثیرگذار دانسته است. سقزی و یزدانی اسفیدواجانی (۱۳۹۹) نشان دادند که بین نگرش به روابط پیش از ازدواج و رغبت به ازدواج رابطه وجود دارد، به گونه‌ای که نگرش مثبت به روابط پیش از ازدواج، رغبت به ازدواج را کاهش می‌دهد. قنبری برزیان و همکاران (۱۳۹۷) بیان می‌کنند که تجربه روابط جنسی پیش از ازدواج «گرایش به ازدواج» و نگرش به تشکیل خانواده را کاهش می‌دهد و امکان «افزایش سن ازدواج یا تجرد» را فراهم

1. Jones

2. Hsu

3. Das & Rout

می‌کند. بر اساس پژوهش لی^۱ (۲۰۲۵)، با گسترش فردگرایی در میان جوانان چین، ارزش‌هایی مانند استقلال شخصی، انتخاب فردی و رضایت شخصی در ازدواج اهمیت بیشتری یافته است. در نتیجه، جوانان ترجیح می‌دهند قبل از ازدواج زمان بیشتری برای پیدا کردن همسر مناسب خود صرف کنند و ازدواج را بر اساس خواسته‌ها و نیازهای شخصی خود انتخاب کنند. این تغییر نگرش باعث شده سن ازدواج افزایش یابد و گزینه‌هایی مانند ازدواج دیر هنگام، عدم ازدواج یا هم‌باشی^۲ بیشتر دیده شود. داس و روت (۲۰۲۳) در پژوهشی دریافتند که تعویق در سن ازدواج با افزایش احتمال روابط پیش از ازدواج همراه است؛ به ویژه در گروه‌های شهری، با میزان تحصیلات بالاتر، احتمال تجربه روابط پیش از ازدواج بیشتر بوده است.

تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی نیز می‌تواند در افزایش و تأخیر سن ازدواج تأثیرگذار باشد. رشوند سرخکوله (۱۴۰۴) نشان داد میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی تأثیر مستقیمی بر تأخیر سن ازدواج دارد. هم‌چنین نیازی و همکاران (۱۴۰۲) در تحقیق خود بیان کردند که میزان فعالیت در شبکه‌های اجتماعی با کاهش تمایل به ازدواج و افزایش تمایل به مجرد ارتباط دارد. ژاووی فو^۳ (۲۰۲۵) نشان داد که مشارکت در رسانه‌های اجتماعی تأثیر منفی بر نگرش به ازدواج دارد. کوهن و پپین (۲۰۱۸) به این نتیجه رسیدند که متغیر دسترسی و استفاده از وسایل ارتباط جمعی، بیش‌ترین اثرگذاری را بر افزایش سن ازدواج زنان و مردان امریکایی داشته است. روزان^۴ (۲۰۲۴) نشان داد آگاهی و مواجهه با رسانه اجتماعی می‌تواند بر نگرش و تصمیم جوانان نسبت به ازدواج تأثیر بگذارد، به گونه‌ای که برخی ترجیح می‌دهند ازدواج را عقب بیندازند.

مطالعات بین‌المللی بارها ثابت کرده‌اند که وضعیت اقتصادی در تصمیم‌گیری برای ازدواج نقش تعیین‌کننده دارد. نبود اطمینان شغلی (تیاگی و همکاران^۵، ۲۰۲۲)،

1. Li
2. cohabitation
3. Zhaowei Fu
4. Ruzan
5. Tyagi et al

مشکلات اقتصادی و نداشتن درآمد کافی (وهاج^۱، ۲۰۲۲؛ سانتوس و وایس^۲، ۲۰۱۶)، از جمله موانع اقتصادی است که می‌تواند در تأخیر و افزایش سن ازدواج اثرگذار باشد. رشوند سرخکوله (۱۴۰۴) نشان داد که وضعیت اشتغال و درآمد از عوامل اثرگذار بر تأخیر سن ازدواج پسران است. میرحسینی و حسین‌زاده (۱۴۰۲) اقتصاد و توان مالی خانواده / فرد، خرید مسکن، هزینه‌های ازدواج را به‌عنوان عوامل مهم در تصمیم به تأخیر ازدواج اعلام کرده‌اند. حسینی و همکاران (۱۳۹۸) نیز بیکاری مردان را از عوامل مؤثر بر تأخیر سن ازدواج ذکر کرده‌اند. ون ویک و همکاران^۳ (۲۰۲۱) دریافتند که مردان دارای قرارداد موقت، تا حدی تمایل کمتری به ازدواج دارند؛ بنابراین اشتغال موقت، ازدواج را عقب می‌اندازد. هم‌چنین درآمد پایین کارگران موقت، مهم‌ترین عامل تأخیر در ازدواج است. اوپنهاIMER^۴ (۲۰۰۳) نیز پیش‌تر بیان کرده بود که مردان با موقعیت اقتصادی نامطمئن، تمایل کمتری به ورود به ازدواج دارند. پژوهش‌های اقتصادی داخلی نیز بارها نشان داده‌اند که هزینه‌های بالای مراسم ازدواج، مسکن و مشکلات اشتغال مهم‌ترین مانع ازدواج جوانان است.

تمایل به مجرد زیستی از جمله عواملی است که بر تأخیر در سن ازدواج اثرگذار است. رشوند سرخکوله (۱۴۰۴) نشان داد که تمایل به مجرد زیستی قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده تأخیر سن ازدواج در بین پسران مجرد است. هم‌چنین رشادی و قیصریان (۱۴۰۱) در پژوهشی کیفی نداشتن تمایل به ازدواج را در زمره‌ی علل اصلی تأخیر ازدواج ذکر کرده‌اند. تاج‌بخش و محمدی (۱۳۹۹) نشان دادند لذت بردن از مجرد، درگرایش به زندگی مجردی جوانان تأثیرگذار است. مروت و همکاران (۱۳۹۹) نشان دادند که فردگرایی با تمایل به ادامه زندگی مجردی، رابطه مثبت دارد. پارک و همکاران^۵ (۲۰۲۱) نشان می‌دهند کسانی که از جنبه‌های جنسی/عاطفی مجردی راضی‌اند، درجه

1. Wahhaj
2. Santos & Weiss
3. Van Wijk et al
4. Oppenheimer
5. Park et al

کمتری «میل به ازدواج» گزارش می‌کنند؛ یعنی رضایت از مجردی (به‌ویژه در قلمروهای جنسی و اجتماعی) می‌تواند «کاهش تمایل به ازدواج» را توضیح دهد. هسو (۲۰۲۵) در پژوهشی نشان می‌دهد چگونه فردگرایی و گرایش به استقلال شخصی می‌تواند نقش و تصویر «ازدواج» را دگرگون کرده و موجب افزایش سن ازدواج گردد. مرور پژوهش‌ها نشان می‌دهد که تأخیر سن ازدواج پدیده‌ای چندعاملی است و عوامل فرهنگی، اقتصادی، ارتباطی و جمعیت‌شناختی در کنار یکدیگر آن را شکل می‌دهند. اغلب پژوهش‌ها تأکید دارند که: تغییرات ارزشی و فردگرایی نقش مهمی دارند، شبکه‌های اجتماعی الگوهای رابطه‌مندی را تغییر داده‌اند، چالش‌های اقتصادی مانع اساسی ازدواج است، و تمایل به مجرد زیستی به‌عنوان سبکی جدید از زندگی در حال گسترش است. مدل پژوهش حاضر با ترکیب این عوامل و بررسی نقش میانجی تمایل به مجرد زیستی، می‌تواند درک عمیق‌تری از سازوکارهای مؤثر بر تأخیر سن ازدواج ارائه دهد؛ موضوعی که تاکنون در تحقیقات داخلی کم‌تر به‌صورت جامع بررسی شده و می‌تواند خلأهای پژوهشی پیشین را تا حد قابل توجهی پوشش دهد.

۳. چارچوب نظری تحقیق

یکی از رایج‌ترین و پرکاربردترین نظریات در تبیین تغییرات ایده‌ای و ارزشی نهاد خانواده و ازدواج، نظریه تحول ارزش‌های اینگلهارت است. اینگلهارت با مفهوم «گذار از ارزش‌های مادی به ارزش‌های فرامادی» توضیح می‌دهد که در جوامع جدید، ارزش‌هایی چون فردگرایی، آزادی فردی، انتخاب آزادانه شریک عاطفی، و اهمیت رضایت شخصی جایگزین هنجارهای سنتی می‌شوند (اینگلهارت، ۱۹۹۷). بر اساس این نظریه، جوانان بیشتر تمایل دارند تصمیم‌گیری درباره ازدواج را به‌گونه‌ای کاملاً فردی و بر اساس خواسته‌ها و معیارهای شخصی انجام دهند؛ این مسئله می‌تواند به افزایش تمایل به مجرد زیستی و در نتیجه تأخیر ازدواج بینجامد. از دیگر نظریات در تبیین تغییرات ایده‌ای و ارزشی نظریه فردگرایی مدرن گیدنز است. گیدنز در بحث «تحول

صمیمیت» بیان می‌کند که روابط عاطفی و جنسی امروز بیش از گذشته بر ارتباط آزاد، صمیمیت انتخابی و رضایت‌محور است و الزامی برای ازدواج به‌عنوان چارچوب رابطه وجود ندارد (گیدنز، ۱۹۹۲). این دیدگاه توضیح می‌دهد که چرا فردگرایی، اعتماد به جنس مخالف، و ارتباطات خارج از ازدواج می‌تواند تمایل به ازدواج را کاهش داده و مجردگرایی را تقویت کند.

نظریه استفاده و رضایتمندی بیان می‌کند که افراد از رسانه‌ها برای تأمین نیازهای ارتباطی، سرگرمی، شناختی و هویتی استفاده می‌کنند (کاتز و همکاران، ۱۹۷۴). در زمینه ازدواج، شبکه‌های اجتماعی می‌توانند: فرصت‌های متعدد ارتباطی و آشنایی ایجاد کنند، معیارهای رابطه را تغییر دهند، انتظارات افراد از شریک زندگی را افزایش دهند و ضرورت ازدواج را کاهش دهند. در نتیجه، استفاده گسترده از شبکه‌های اجتماعی می‌تواند هم تمایل به مجرد زیستی را افزایش دهد و هم زمان ازدواج را به تعویق اندازد. هم‌چنین نظریه شبکه‌ای کاستلز بیان می‌دارد که: جامعه امروز به «جامعه شبکه‌ای» تبدیل شده است؛ در آن، روابط انسانی روزبه‌روز بیشتر از طریق شبکه‌های مجازی شکل می‌گیرد (کاستلز، ۲۰۱۰). بنابراین، تعاملات مجازی می‌تواند: الگوهای سنتی ازدواج را تحت تأثیر قرار دهد، منابع جدیدی برای ارتباط ایجاد کند و ازدواج را به تأخیر بیندازد.

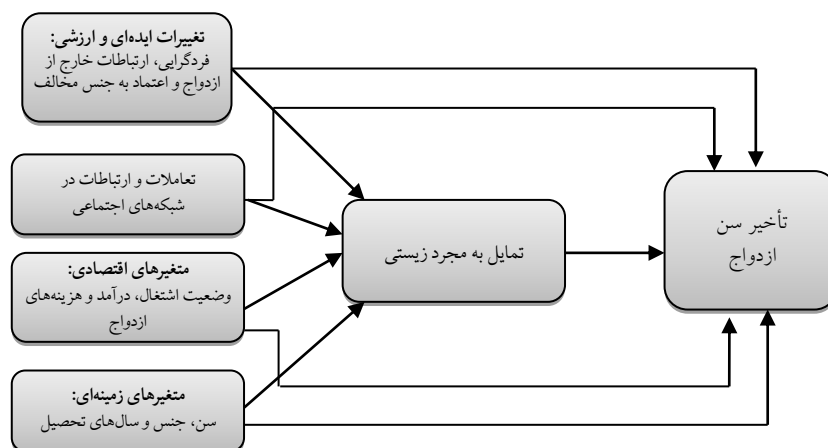
اپنهایمر در نظریه انسجام اقتصادی خانواده بیان می‌کند که ازدواج نیازمند حدی از ثبات اقتصادی است و افراد در شرایط بیکاری، درآمد پایین یا نااطمینانی اقتصادی، تمایل کمتری به تشکیل خانواده دارند (اپنهایمر، ۱۹۸۸). بر این اساس، وضعیت اشتغال، درآمد و هزینه‌های ازدواج مستقیماً بر تأخیر ازدواج تأثیر می‌گذارند. بکر در نظریه سرمایه انسانی، بر نقش سرمایه انسانی (تحصیلات، مهارت، درآمد) در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی تأکید دارد (بکر، ۱۹۹۱). از نگاه وی افزایش تحصیلات زمان ورود به ازدواج را به‌طور طبیعی به تعویق می‌اندازد؛ افراد با فرصت‌های شغلی گسترده‌تر، تصمیم به ازدواج را به زمان مناسب‌تری موکول می‌کنند. این نظریه هم‌چنین توضیح می‌دهد که چرا تحصیلات و جنسیت به‌عنوان متغیرهای جمعیتی بر تمایل به

مجرد زیستی و تأخیر در سن ازدواج اثر دارند. نظریه گذار دوم جمعیتی^۱ بیان می‌کند که در جوامع مدرن، تغییر در ارزش‌ها، افزایش تحصیلات، اشتغال زنان و استقلال فردی منجر به: کاهش نرخ ازدواج، افزایش سن ازدواج و رشد سبک‌های زندگی جدید مانند تجردگرایی می‌شود (لستهاق، ۲۰۱۰). این نظریه به خوبی توضیح می‌دهد که چگونه متغیرهای جمعیتی مانند سن، جنس، تحصیلات می‌توانند بر تمایل به مجرد زیستی و تأخیر ازدواج اثرگذار باشند.

با تلفیق نظریه‌های فوق، پژوهش حاضر بر این فرض استوار است که: تغییرات ارزشی (نظیر فردگرایی، ارتباطات خارج از ازدواج و اعتماد به جنس مخالف)، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی، شرایط اقتصادی (وضعیت اشتغال، درآمد و هزینه‌های ازدواج) و متغیرهای جمعیتی (سن، جنس، تحصیلات)، از طریق افزایش یا تقویت تمایل به مجرد زیستی منجر به تأخیر در سن ازدواج می‌شوند؛ البته برخی از این عوامل ممکن است مستقیماً نیز بر سن ازدواج اثر بگذارند. با توجه به مبانی و چارچوب نظری ارائه شده، متغیرهای مطرح شده و نحوه ارتباط آن‌ها و تاثیرگذاری‌شان بر تأخیر سن ازدواج در مدل نظری زیر نشان داده شده است.

شکل ۱. مدل نظری تحقیق و ارتباط بین متغیرهای تحقیق

- با توجه به چارچوب و مدل نظری فوق، فرضیات تحقیق بدین صورت است که:
۱. بین تمایل به مجرد زیستی با تأخیر سن ازدواج رابطه مستقیم وجود دارد.
 ۲. بین تغییرات ایده‌ای و ارزشی (فردگرایی و ارتباطات خارج از ازدواج) با تأخیر سن ازدواج رابطه مستقیم وجود دارد.
 ۳. بین تغییرات ایده‌ای و ارزشی (اعتماد به جنس مخالف) با تأخیر سن ازدواج رابطه معکوس وجود دارد.
 ۴. بین تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی با تأخیر سن ازدواج رابطه مستقیم وجود دارد.
 ۵. بین متغیرهای اقتصادی (درآمد و هزینه‌های ازدواج) با تأخیر سن ازدواج رابطه وجود دارد.
 ۶. تفاوت معناداری در تأخیر سن ازدواج شاغلین با غیرشاغلین وجود دارد.
 ۷. بین متغیرهای جمعیتی (سن و سال‌های تحصیل) با تأخیر سن ازدواج رابطه مستقیم وجود دارد.
 ۸. تفاوت معناداری در تأخیر سن ازدواج زنان با مردان وجود دارد.
 ۹. بین تغییرات ایده‌ای و ارزشی (فردگرایی و ارتباطات خارج از ازدواج) با تمایل به مجرد زیستی رابطه مستقیم وجود دارد.
 ۱۰. بین تغییرات ایده‌ای و ارزشی (اعتماد به جنس مخالف) با تمایل به مجرد زیستی رابطه معکوس وجود دارد.
 ۱۱. بین تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی با تمایل به مجرد زیستی رابطه مستقیم وجود دارد.
 ۱۲. بین متغیرهای اقتصادی (درآمد و هزینه‌های ازدواج) با تمایل به مجرد زیستی رابطه وجود دارد.
 ۱۳. تفاوت معناداری در تمایل به مجرد زیستی شاغلین با غیرشاغلین وجود دارد.
 ۱۴. بین متغیرهای جمعیتی (سن و سال‌های تحصیل) با تمایل به مجرد زیستی رابطه مستقیم وجود دارد.
 ۱۵. تفاوت معناداری در تمایل به مجرد زیستی زنان با مردان وجود دارد.

۴. روش پژوهش

تحقیق حاضر به صورت پیمایش انجام شده و از نظر زمانی، از نوع مطالعات مقطعی بوده و در پاییز سال ۱۴۰۳ انجام گردیده است. جهت بررسی روایی پرسشنامه تحقیق، از روش اعتبار صوری و جهت بررسی پایایی پرسشنامه تحقیق، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق شامل دختران ۲۴-۴۴ ساله و پسران ۲۸-۴۹ ساله هرگز ازدواج نکرده شهر کاشان است. دلیل انتخاب این دامنه سنی این است که میانگین سن ازدواج زنان در شهر کاشان ۲۳ سال و میانگین سن ازدواج مردان شهر کاشان ۲۷/۲ سال است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). سن دختران و پسران بالاتر از میانگین سن ازدواج انتخاب شد؛ و چون تعداد دختران در سن ۴۴ سال به بعد و تعداد پسران در سن ۴۹ سال به بعد کم بودند، بنابراین سن ۴۴ سالگی برای دختران و سن ۴۹ سالگی برای پسران انتخاب گردید. تعداد جامعه آماری تحقیق اعم از دختران ۲۴-۴۴ ساله و پسران ۲۸-۴۹ ساله هرگز ازدواج نکرده شهر کاشان مطابق با نتایج سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر با ۱۲۴۲۹ نفر بوده است. که از این تعداد ۶۱۷۰ نفر معادل ۴۹/۶ درصد مربوط به دختران ۲۴-۴۴ ساله هرگز ازدواج نکرده شهر کاشان و ۶۲۵۹ نفر معادل ۵۰/۴ درصد مربوط به پسران ۲۸-۴۹ ساله هرگز ازدواج نکرده شهر کاشان است. در ادامه از روی توزیع درصد جمعیت کل، توزیع جمعیت به تفکیک سنین منفرد محاسبه شده است (جدول شماره ۱).

با استفاده از فرمول کوکران تعداد نمونه مورد مطالعه در این پژوهش ۳۷۳ نفر برآورد شد. شیوه نمونه‌گیری ترکیبی از نمونه‌گیری طبقه‌بندی شده و تصادفی ساده بود. بدین منظور ابتدا جمعیت دختران ۲۴-۴۴ ساله و پسران ۲۸-۴۹ ساله هرگز ازدواج نکرده شهر کاشان در نظر گرفته شده، سپس به تناسب جمعیت هر سن تعداد نمونه در آن سن مشخص گردیده است. سپس تعداد نمونه در هر سن به صورت تصادفی ساده تکمیل گردیده است (جدول شماره ۱).

جدول ۱. توزیع جمعیت و تعداد نمونه تحقیق دختران و پسران هرگز ازدواج نکرده شهر کاشان

سن	پسران		دختران		کل		تعداد نمونه	دختران	پسران
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد			
۲۴ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۵ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۶ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۷ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۸ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲۹ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۰ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۱ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۲ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۳ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۴ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۵ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۶ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۷ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۸ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳۹ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۴۰ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۴۱ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۴۲ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۴۳ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۴۴ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۴۵ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۴۶ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۴۷ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۴۸ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۴۹ ساله	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
جمع	۱۰۰	۱۱۱	۱۰۰	۱۱۱	۱۰۰	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱	۱۱۱

منبع: پردازش از داده‌های سرشماری شهر کاشان، ۱۳۹۵

برای تکمیل پرسشنامه‌ها از روش تصادفی خوشه‌ای استفاده شده است. بدین صورت که ابتدا چند میدان اصلی شهر انتخاب گردید، سپس از هر میدان اصلی، یک خیابان اصلی انتخاب گردید، از هر خیابان به طور تصادفی ساده یک کوچه انتخاب گردید. سپس با مراجعه به درب منزل در صورت وجود جوان مجرد که حاضر به مصاحبه بودند، پرسشنامه تکمیل گردید. لازم به ذکر است که، اگر در یک خانوار، بیش از یک فرد واجد شرایط جهت مصاحبه وجود داشت، به صورت تصادفی با یکی از آن‌ها مصاحبه صورت گرفته است.

در این پژوهش، متغیرهای تمایل به مجرد زیستی، تغییرات ایده‌ای و ارزشی (میزان فردگرایی، ارتباطات خارج از ازدواج، میزان اعتماد به جنس مخالف و دینداری)، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی، متغیرهای اقتصادی (وضعیت اشتغال، میزان درآمد و هزینه‌های ازدواج) و متغیرهای زمینه‌ای (سن، جنس و تحصیلات) متغیرهای مستقل به شمار می‌روند. متغیر وابسته نیز، تأخیر سن ازدواج است.

همان‌گونه که پیش‌تر اشاره گردید این تحقیق به صورت پیمایش مقطعی است. جهت جمع‌آوری داده‌ها از ابزار پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. جهت بررسی روایی پرسشنامه تحقیق، از روش اعتبار صوری و جهت بررسی پایایی پرسشنامه تحقیق، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. جهت سنجش برخی از متغیرهای تحقیق از گویه‌های مختلف که در ادامه بدان اشاره شده، استفاده گردیده است.

جهت سنجش تأخیر سن ازدواج، تعداد سال‌هایی که از میانگین سن ازدواج فرد گذشته و تعداد سال‌هایی که فرد دچار تأخیر سن ازدواج شده است، در نظر گرفته شده است. برای مثال پسری که ۳۱ سال دارد، سه سال تأخیر در سن ازدواج داشته است. بنابراین اطلاعات مربوط به متغیر تأخیر در سن ازدواج در مقیاس نسبی جمع‌آوری شده است.

جهت سنجش و بررسی متغیر تمایل به مجرد زیستی، از ۷ گویه (عدم تمایل به ازدواج و تشکیل خانواده، تمایل به لذت بردن از دوران مجردی، از دست دادن آزادی با ازدواج، زیاد بودن مسئولیت‌های ازدواج به مزایای آن، علاقه به تنها زندگی کردن،

هم‌خوانی نداشتن ازدواج با سبک زندگی من و ازدواج مانع پیشرفت) استفاده شده است که طیف آن به صورت ترتیبی از کاملاً مخالفم با کد (۱) تا کاملاً موافقم با کد (۵) است. گویه‌های ذکر شده با یکدیگر جمع شده و متغیری در مقیاس شبه‌فاصله‌ای به دست آمده است. مقدار استاندارد شده آلفای کرونباخ برای متغیر تمایل به مجرد زیستی برابر با $0/۸۳۷$ است. بنابراین گویه‌های مربوط به متغیر تمایل به مجرد زیستی از میزان پایایی خوبی برخوردار هستند. نمره بالاتر به معنای تمایل بالا به مجرد زیستی، و نمره پایین‌تر به معنای تمایل پایین به مجرد زیستی است.

جهت سنجش و بررسی فردگرایی از ۵ گویه (تصمیم‌گیری بر اساس اولویت‌ها و ارزش‌های شخصی خود، اولویت نداشتن انتظارات خانواده، مشورت نکردن با خانواده، مهم نبودن رسم و رسوم خانوادگی و اولویت رشد فردی خودم بر سایر چیزها) استفاده شده است که طیف آن به صورت ترتیبی از کاملاً مخالفم با کد (۱) تا کاملاً موافقم با کد (۵) است. ۵ گویه ذکر شده با یکدیگر جمع شده و متغیری در مقیاس شبه‌فاصله‌ای به دست آمده است. مقدار استاندارد شده آلفای کرونباخ برای متغیر فردگرایی برابر با $0/۸۱۷$ است. بنابراین گویه‌های مربوط به متغیر فردگرایی از میزان پایایی خوبی برخوردار هستند. نمره بالاتر به معنای فردگرایی بیش‌تر، و نمره پایین‌تر به معنای فردگرایی کم‌تر است.

جهت سنجش ارتباطات خارج از ازدواج از ۴ گویه (داشتن رابطه جنسی بدون قصد ازدواج، لزوم بودن رابطه جنسی در روابط صمیمانه بین دختر و پسر، کافی بودن توافق طرفین جهت امر جنسی در روابط خارج از ازدواج، مشکل نداشتن رابطه جنسی خارج از ازدواج) استفاده شده که به صورت ترتیبی از کاملاً مخالفم با کد (۱) تا کاملاً موافقم با کد (۵) است. گویه‌های ذکر شده با یکدیگر جمع شده و متغیری در مقیاس شبه‌فاصله‌ای به دست آمده است. مقدار استاندارد شده آلفای کرونباخ برای متغیر ارتباطات خارج از ازدواج برابر با $0/۸۳۱$ است. بنابراین گویه‌های مربوط به متغیر ارتباطات خارج از ازدواج از میزان پایایی خوبی برخوردار هستند. نمره بالاتر به معنای زیاد بودن ارتباطات خارج از

ازدواج، و نمره پایین‌تر به معنای کم بودن ارتباطات خارج از ازدواج است. جهت سنجش اعتماد به جنس مخالف از ۵ گویه (هیچ‌گونه اعتمادی به جنس مخالف نداشتن، لازم بودن زمان زیاد برای اعتماد به جنس مخالف، اعتماد نداشتن به جنس مخالف به علت راحتی روابط دختر و پسر، قابل اعتماد نبودن افرادی که تجربهٔ رابطهٔ جنسی قبل از ازدواج دارند و سخت اعتماد کردن به جنس مخالف) استفاده شده که به صورت ترتیبی از کاملاً مخالفم با کد (۱) تا کاملاً موافقم با کد (۵) است. جهت برخی از گویه‌ها عکس می‌باشد، بنابراین قبل از انجام تحلیل، گویه‌های عکس لحاظ گردیده و جهت آن‌ها اصلاح گردیده است. گویه‌های ذکر شده با یکدیگر جمع شده و متغیری در مقیاس شبه‌فاصله‌ای به دست آمده است. مقدار استاندارد شده آلفای کرونباخ برای متغیر اعتماد به جنس مخالف برابر با ۰/۸۴۹ است. بنابراین گویه‌های مربوط به متغیر اعتماد به جنس مخالف از میزان پایایی خوبی برخوردار هستند. نمره بالاتر به معنای اعتماد بیش‌تر به جنس مخالف، و نمره پایین به معنای اعتماد کم‌تر به جنس مخالف است.

جهت سنجش تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی از ۶ گویه (ترجیح گذران وقت در شبکه‌های اجتماعی تا دیدارهای حضوری، هر روز وقت زیادی را صرف شبکه‌های اجتماعی کردن، عضو شدن در شبکه اجتماعی جدید به محض آشنایی با آن، بزرگ‌ترین تفریح من بازدید از شبکه‌های اجتماعی، پیدا کردن دوستان زیادی از طریق شبکه‌های اجتماعی و یادگیری چیزهای زیادی روزانه از شبکه‌های اجتماعی) استفاده شده که به صورت ترتیبی از خیلی کم با کد (۱) تا خیلی زیاد با کد (۵) است. گویه‌های ذکر شده با یکدیگر جمع شده و متغیری در مقیاس شبه‌فاصله‌ای به دست آمده است. مقدار استاندارد شده آلفای کرونباخ برای متغیر تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی برابر با ۰/۸۷۲ است. بنابراین گویه‌های مربوط به متغیر تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی از میزان پایایی خوبی برخوردار هستند. نمره بالاتر به معنای تعاملات و ارتباطات بیش‌تر در شبکه‌های اجتماعی، و نمره پایین‌تر به معنای تعاملات و ارتباطات کم‌تر در شبکه‌های اجتماعی است.

جهت سنجش و بررسی هزینه‌های ازدواج از ۴ گویه (بالا بودن هزینه تهیه مسکن، بالا بودن هزینه‌های ازدواج اعم از اجاره تالار، شام، سرویس طلا و...، بالا بودن هزینه تهیه لوازم اولیه زندگی و تا مدت‌ها بعد از ازدواج پرداخت قسط شب عروسی) استفاده شده است که طیف آن به صورت ترتیبی از کاملاً مخالفم با کد (۱) تا کاملاً موافقم با کد (۵) است. گویه‌های ذکر شده با یکدیگر جمع شده و متغیری در مقیاس شبه‌فاصله‌ای به دست آمده است. مقدار استاندارد شده آلفای کرونباخ برای متغیر هزینه‌های ازدواج برابر با $0/809$ است. بنابراین گویه‌های مربوط به متغیر هزینه‌های ازدواج از میزان پایایی خوبی برخوردار هستند. نمره بالاتر به معنای بالا بودن هزینه‌های ازدواج، و نمره پایین‌تر به معنای پایین بودن هزینه‌های ازدواج است. لازم به ذکر است جهت سنجش اعتبار و روایی گویه‌های مربوط به متغیرهای ذکر شده (تمایل به مجرد زیستی، فردگرایی، ارتباطات خارج از ازدواج، اعتماد به جنس مخالف، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی و هزینه‌های ازدواج)، از روش اعتبار صوری و نظرخواهی از متخصصان استفاده گردیده است.

متغیر وضعیت اشتغال در مقیاس اسمی دو گزینه‌ای (شاغل با کد یک و غیر شاغل با کد صفر) است. با پرسش از این که به طور متوسط در ماه چه میزان درآمد دارید؟، متغیر درآمد فرد مورد سنجش و بررسی قرار گرفته است. بنابراین متغیر درآمد در مقیاس نسبی است. متغیر جنس در مقیاس اسمی دو گزینه‌ای (مرد با کد یک و زن با کد صفر) است. متغیر تحصیلات به دو صورت ترتیبی و فاصله‌ای مورد سنجش قرار گرفته است. در مقیاس ترتیبی از افراد پرسیده شد که دارای چه مقطع تحصیلی هستید؟ در مقیاس فاصله‌ای پرسیده شد که به صورت رسمی چند سال در مدارس و دانشگاه‌ها درس خوانده‌اید؟

جهت آزمون روابط دو متغیره بین متغیر وابسته تحقیق (تأخیر سن ازدواج) و متغیرهای مستقلی که در مقیاس نسبی، فاصله‌ای و شبه‌فاصله‌ای هستند از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. هم‌چنین، جهت سنجش رابطه دو متغیره بین متغیر وابسته تحقیق و متغیرهای جنس و وضعیت اشتغال که در مقیاس اسمی دو

گزینه‌ای است، از آزمون T با دو نمونه مستقل استفاده شده است. جهت سنجش تحلیل چندمتغیره بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل، از آزمون رگرسیون خطی چندمتغیره و تحلیل مسیر استفاده شده است.

۵. یافته‌ها

در این پژوهش از میان ۳۷۳ پاسخگو، اکثریت آن‌ها (۱۴۶ نفر معادل ۳۹/۱ درصد) در گروه سنی ۲۹-۳۳ ساله قرار داشتند، هم‌چنین ۱۸۷ نفر معادل ۵۰/۱ درصد را پاسخگویان پسر و ۱۸۶ نفر معادل ۴۹/۹ درصد را پاسخگویان دختر تشکیل می‌دهند. لازم به ذکر است که پاسخگویان نمونه آماری از نظر جمعیت در گروه‌های سنی و جنسیت، کاملاً منطبق با نتایج سرشماری سال ۱۳۹۵ شهر کاشان است که خود می‌تواند دلیلی بر نمونه‌گیری درست از جامعه آماری تحقیق باشد. میانگین گروه سنی پاسخگویان ۳۲/۲ سال است. حدود ۷۵ درصد پاسخگویان تحصیلات کارشناسی و پایین‌تر داشتند و ۲۵/۲ درصد پاسخگویان تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر داشتند. بیش از ۷۴ درصد پاسخگویان شاغل و ۲۵/۵ درصد پاسخگویان غیرشاغل بودند. از میان ۲۷۸ نفری که شاغل بودند، بیش‌تر پاسخگویان به ترتیب در مشاغل آزاد، به عنوان کارمند و سپس به عنوان مدرس و مربی مشغول به فعالیت بودند.

نتایج تحلیل دومتغیره متغیرهای تحقیق در جداول ۲ و ۳ آمده است. مطابق یافته‌های جدول ۲ به جز متغیر درآمد فرد، بقیه متغیرها رابطه آماری معناداری با تأخیر سن ازدواج دارند. رابطه بین تمایل به مجرد زیستی و تأخیر سن ازدواج در سطح ۰/۰۱ معنادار و جهت رابطه مثبت است؛ بدین معنا که با افزایش تمایل به مجرد زیستی، تأخیر در سن ازدواج افزایش می‌یابد. رابطه بین فردگرایی و ارتباطات خارج از ازدواج و تأخیر سن ازدواج نیز در سطح ۰/۰۱ معنادار و جهت رابطه مثبت است؛ بدین معنا که با افزایش فردگرایی و ارتباطات خارج از ازدواج، تأخیر در سن ازدواج افزایش می‌یابد. این در حالی است که رابطه بین اعتماد به جنس مخالف و تأخیر سن ازدواج نیز در سطح

۰/۰۱ معنادار و جهت رابطه منفی است؛ بدین معنا که با افزایش اعتماد به جنس مخالف، تأخیر سن ازدواج کاهش می‌یابد (جدول شماره ۲).

رابطه بین تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی و هزینه‌های ازدواج با تأخیر سن ازدواج نیز در سطح ۰/۰۱ معنادار و جهت رابطه مثبت است؛ بدین معنا که با افزایش تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی و هزینه‌های ازدواج، تأخیر سن ازدواج افزایش می‌یابد. رابطه بین سن و تأخیر سن ازدواج در سطح ۰/۰۱ معنادار و جهت رابطه مثبت است؛ بدین معنا که هرچه سن افراد بالاتر رفته و همچنان مجرد هستند، شاهد تأخیر بیش‌تر در سن ازدواج آنان خواهیم بود. در نهایت، رابطه بین سال‌های تحصیل و تأخیر سن ازدواج در سطح ۰/۰۵ معنادار و جهت رابطه مثبت است؛ بدین معنا که با افزایش سال‌های تحصیل افراد، تأخیر در سن ازدواج آنان افزایش می‌یابد (جدول شماره ۲).

جدول ۲. رابطه بین برخی متغیرهای مستقل و تأخیر سن ازدواج

سطح معناداری	ضریب همبستگی پیرسون	برخی متغیرهای مستقل
۰/۰۰۰	۰/۷۱۵	تمایل به مجرد زیستی
۰/۰۰۰	۰/۵۷۹	فردگرایی
۰/۰۰۰	۰/۷۸۳	ارتباطات خارج از ازدواج
۰/۰۰۰	-۰/۶۷۹	اعتماد به جنس مخالف
۰/۰۰۰	۰/۶۹۱	تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی
۰/۲۳۵	۰/۰۹۰	درآمد
۰/۰۰۰	۰/۶۸۵	هزینه‌های ازدواج
۰/۰۰۰	۰/۵۱۹	سن
۰/۰۲۴	۰/۳۲۱	سال‌های تحصیل

با توجه به این‌که متغیرهای جنس و وضعیت اشتغال، در مقیاس اسمی دو گزینه‌ای هستند، از آزمون T با دو نمونه مستقل استفاده شده است. در واقع به کمک این آزمون می‌خواهیم بررسی کنیم، آیا بین تأخیر سن ازدواج دختران و پسران تفاوت وجود دارد؟ (جدول ۳). در خصوص تفاوت بین جنس و تأخیر سن ازدواج، نتایج آزمون T (۱/۹۵۳)

$t=0/341$ و $Sig=0/341$) گویای آن است که میانگین‌های دو گروه دختران و پسران تفاوت معناداری با یکدیگر نداشته و این دو گروه در میانگین تأخیر سن ازدواج با هم تفاوت ندارند (جدول شماره ۳).

جدول ۳. آزمون تفاوت میانگین‌های تأخیر سن ازدواج بر حسب طبقات متغیرهای مستقل

متغیر	طبقات متغیر	میانگین تأخیر سن ازدواج	تفاوت میانگین	آزمون T	سطح معناداری
جنس	دختر	۶/۷۵۱۴	۰/۵۲۲۲	۱/۹۵۳	۰/۳۴۱
	پسر	۶/۲۲۹۲			
وضعیت اشتغال	شاغل	۵/۲۳۷۳	۱/۴۷۷۴۶	۱۱/۱۴۹	۰/۰۰۱
	غیر شاغل	۶/۷۱۴۷			

در خصوص تفاوت بین وضعیت اشتغال و تأخیر سن ازدواج، نتایج آزمون t ($t=11/149$ و $Sig=0/001$) گویای آن است که میانگین‌های دو گروه شاغلین و غیر شاغلین تفاوت معناداری با یکدیگر داشته و این دو گروه با سطح اطمینان ۹۹ درصد در میانگین تأخیر سن ازدواج با هم تفاوت دارند. میانگین تأخیر سن ازدواج برای شاغلین برابر با ۵/۲۳۷۳ و میانگین تأخیر سن ازدواج برای غیر شاغلین برابر با ۶/۷۱۴۷ است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، میانگین تأخیر سن ازدواج در بین شاغلین کم‌تر از غیر شاغلین است و اختلاف این میانگین برابر با ۱/۴۷۷۴۶ است (جدول ۳). با توجه به این‌که داشتن شغل یکی از عوامل مهم برای ازدواج است، بنابراین داشتن شغل و به ویژه ثبات شغلی می‌تواند فرد را به تشکیل خانواده ترغیب نموده و باعث کاهش تأخیر در سن ازدواج گردد.

برای بررسی تأثیر همزمان تمامی متغیرهای تحقیق بر تأخیر سن ازدواج از تکنیک رگرسیون خطی چندمتغیره استفاده شده است. لازم به ذکر است پیش‌فرض‌های رگرسیون مانند آماره دوربین واتسون^۱ و آماره تورم واریانس^۲ (VIF) محاسبه گردید. به

۱. این آزمون جهت بررسی استقلال خطاها صورت می‌گیرد و مقدار آن در این تحقیق برابر با ۲/۰۳ بود.
۲. عدد به دست آمده برای این آزمون کم‌تر از ۲ بود که نشان می‌دهد شدت هم خطی متغیرهای مستقل قابل قبول است.

جز دو متغیر جنس و وضعیت اشتغال، تمام متغیرهای تحقیق در مقیاس نسبی، فاصله‌ای و یا شبه‌فاصله‌ای هستند. متغیرهای جنس (دختر با کد یک و پسر با کد صفر) و وضعیت اشتغال (شاغل با کد یک و غیرشاغل با کد صفر) در مقیاس اسمی دو گزینه‌ای هستند. بنابراین شرایط استفاده از رگرسیون چندمتغیره جهت تحلیل و آزمون چندمتغیره فراهم شده است. هم‌چنین از دستور Stepwis استفاده گردید تا متغیرهایی که معنادار نیستند وارد مدل نشوند. در ادامه متغیرهای تمایل به مجرد زیستی، فردگرایی، ارتباطات خارج از ازدواج، اعتماد به جنس مخالف، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی، درآمد، وضعیت اشتغال، هزینه‌های ازدواج، سن، جنس و سال‌های تحصیل، وارد معادله شده و تأثیر همزمان تمامی متغیرها بر روی متغیر تأخیر سن ازدواج آزمون شده است.

مطابق نتایج جدول ۴، به جز دو متغیر درآمد و جنس، بین تمامی متغیرهای تحقیق با تأخیر سن ازدواج رابطه آماری معناداری وجود دارد. متغیرهای تمایل به مجرد زیستی، فردگرایی و ارتباطات خارج از ازدواج، رابطه معناداری با تأخیر سن ازدواج دارند. مقدار بتای به دست آمده برای این متغیرها مثبت است؛ این بدین معناست که با افزایش تمایل به مجرد زیستی، فردگرایی و ارتباطات خارج از ازدواج، تأخیر سن ازدواج افزایش خواهد یافت. متغیر اعتماد به جنس مخالف رابطه معناداری با تأخیر سن ازدواج دارد. مقدار بتای به دست آمده برای این متغیر منفی است؛ این بدین معناست که با افزایش اعتماد به جنس مخالف، تأخیر سن ازدواج کاهش می‌یابد. متغیرهای تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی و هزینه‌های ازدواج رابطه معناداری با تأخیر سن ازدواج دارند. مقدار بتای به دست آمده برای این متغیرها مثبت است؛ این بدین معناست که با افزایش تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی و هزینه‌های ازدواج، تأخیر سن ازدواج افزایش می‌یابد (جدول شماره ۴).

جدول ۴. تحلیل چندمتغیره متغیرهای پژوهش با تأخیر سن ازدواج با استفاده از رگرسیون خطی چندمتغیره

متغیرهای مستقل	Beta	sig
تمایل به مجرد زیستی	۰/۶۱۹	۰/۰۰۰
فردگرایی	۰/۳۹۷	۰/۰۰۰
ارتباطات خارج از ازدواج	۰/۵۴۹	۰/۰۰۰
اعتماد به جنس مخالف	-۰/۴۲۰	۰/۰۰۰
تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی	۰/۴۵۳	۰/۰۰۰
وضعیت اشتغال (شاغل=۱، غیر شاغل=۰)	-۰/۳۷۲	۰/۰۰۲
هزینه‌های ازدواج	۰/۴۳۹	۰/۰۰۰
سن	۰/۲۸۴	۰/۰۱۲
سال‌های تحصیل	۰/۱۸۵	۰/۰۴۱
Method	Stepwis	
R	۰/۷۵۹	
Adjusted R Square	۰/۴۲۹	
F	۲۶/۱۳۲	
sig	۰/۰۰۰	

متغیر وضعیت اشتغال رابطه معناداری با تأخیر سن ازدواج دارد. مقدار بتای به دست آمده برای این متغیر منفی است؛ این بدین معناست که افراد شاغل در مقایسه با افراد غیر شاغل، تأخیر سن ازدواج کم‌تری دارند. متغیرهای سن و سال‌های تحصیل رابطه معناداری با تأخیر سن ازدواج دارند. مقدار بتای به دست آمده برای این متغیرها مثبت است؛ این بدین معناست که با افزایش سن و سال‌های تحصیل، تأخیر سن ازدواج افزایش می‌یابد (جدول شماره ۴).

مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۴۲۹ می‌باشد و نشان دهنده این است که متغیرهای تحقیق توانسته‌اند حدود ۴۳ درصد تغییرات متغیر وابسته (تأخیر سن ازدواج) را تبیین کنند. متغیرهای تمایل به مجرد زیستی، ارتباطات خارج از ازدواج، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی، هزینه‌های ازدواج، اعتماد به جنس مخالف، فردگرایی، وضعیت اشتغال، سن و سال‌های تحصیل، به ترتیب، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های تأخیر سن ازدواج هستند (جدول شماره ۴).

در ادامه با توجه به مدل نظری تحقیق و به منظور بررسی اثر متغیرهای مستقل مطالعه بر تمایل به مجرد زیستی، متغیرهای فردگرایی، ارتباطات خارج از ازدواج، اعتماد به جنس مخالف، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی، درآمد، وضعیت اشتغال، هزینه‌های ازدواج، سن، جنس و سال‌های تحصیل، هم‌زمان وارد مدل رگرسیونی خطی چندمتغیره شدند. مطابق با نتایج جدول ۵ متغیرهای تحقیق توانسته‌اند حدود ۳۷ درصد تغییرات تمایل به مجرد زیستی را تبیین کنند. متغیرهای ارتباطات خارج از ازدواج، فردگرایی، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی، هزینه‌های ازدواج و اعتماد به جنس مخالف، به ترتیب قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های تمایل به مجرد زیستی هستند. بنابراین مطابق با نتایج، هرچه ارتباطات خارج از ازدواج، فردگرایی، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی و هزینه‌های ازدواج افزایش و اعتماد به جنس مخالف کاهش یابد، تمایل به مجرد زیستی افزایش می‌یابد (جدول شماره ۵).

جدول ۵. تحلیل چندمتغیره متغیرهای پژوهش با تمایل به مجرد زیستی با استفاده از رگرسیون خطی چندمتغیره

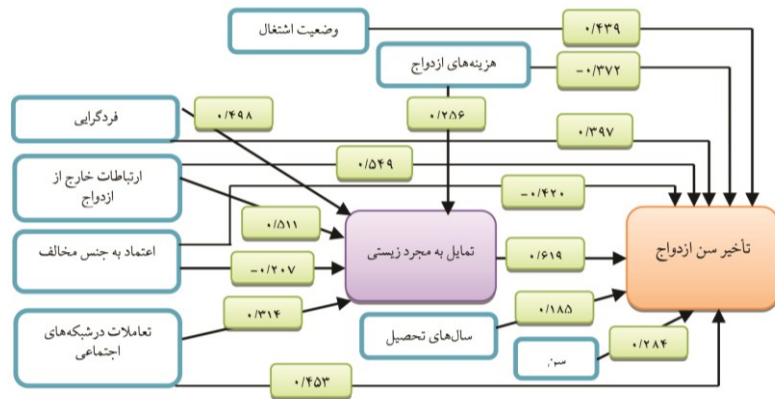
متغیرهای مستقل	Beta	sig
فردگرایی	۰/۴۹۸	۰/۰۰۰
ارتباطات خارج از ازدواج	۰/۵۱۱	۰/۰۰۰
اعتماد به جنس مخالف	-۰/۲۰۷	۰/۰۳۲
تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی	۰/۳۱۴	۰/۰۱۰
هزینه‌های ازدواج	۰/۲۵۶	۰/۰۲۷
Method	Stepwis	
R	۰/۷۰۸	
Adjusted R Square	۰/۳۶۹	
F	۱۷/۷۲۶	
sig	۰/۰۰۰	

جدول ۶. جمع اثرات متغیرهای مستقل پژوهش بر تأخیر سن ازدواج

متغیر	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	کل اثر
تمایل به مجرد زیستی	۰/۶۱۹	-	۰/۶۱۹
فردگرایی	۰/۳۹۷	تمایل به مجرد زیستی ← تأخیر سن ازدواج (۰/۶۱۹) کل اثر غیرمستقیم: (۰/۴۹۸) × (۰/۶۱۹) = (۰/۳۰۸)	۰/۷۰۵
ارتباطات خارج از ازدواج	۰/۵۴۹	ارتباطات خارج از ازدواج ← تمایل به مجرد زیستی (۰/۵۱۱) تمایل به مجرد زیستی ← تأخیر سن ازدواج (۰/۶۱۹) کل اثر غیرمستقیم: (۰/۵۱۱) × (۰/۶۱۹) = (۰/۳۱۶)	۰/۸۶۵
اعتماد به جنس مخالف	-۰/۴۲۰	اعتماد به جنس مخالف ← تمایل به مجرد زیستی (-۰/۲۰۷) تمایل به مجرد زیستی ← تأخیر سن ازدواج (۰/۶۱۹) کل اثر غیرمستقیم: (-۰/۲۰۷) × (۰/۶۱۹) = (-۰/۱۲۸)	-۰/۵۴۸
تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی	۰/۴۵۳	تعاملات در شبکه‌های اجتماعی ← تمایل به مجرد زیستی (۰/۳۱۴) تمایل به مجرد زیستی ← تأخیر سن ازدواج (۰/۶۱۹) کل اثر غیرمستقیم: (۰/۳۱۴) × (۰/۶۱۹) = (۰/۱۹۴)	۰/۶۴۷
هزینه‌های ازدواج	۰/۴۳۹	هزینه‌های ازدواج ← تمایل به مجرد زیستی (۰/۲۵۶) تمایل به مجرد زیستی ← تأخیر سن ازدواج (۰/۶۱۹) کل اثر غیرمستقیم: (۰/۲۵۶) × (۰/۶۱۹) = (۰/۱۵۸)	۰/۵۹۷
وضعیت اشتغال	-۰/۳۷۲	-	-۰/۳۷۲
سن	۰/۲۸۴	-	۰/۲۸۴
سال‌های تحصیل	۰/۱۸۵	-	۰/۱۸۵

جدول شماره (۶) مجموع اثرات متغیرهای مستقل معنادار را در مدل تحلیل مسیر پژوهش نشان می‌دهد. مطابق یافته‌ها، به جز دو متغیر جنس و درآمد فرد، تمامی متغیرهای تحقیق بر تأخیر سن ازدواج اثرگذار بودند. نکته قابل توجه، اثرگذاری فردگرایی، ارتباطات خارج از ازدواج، اعتماد به جنس مخالف، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی و هزینه‌های ازدواج بر تمایل به مجرد زیستی و واسطه بودن تمایل به مجرد زیستی برای اثرگذاری این پنج متغیر بر تأخیر سن ازدواج است. این مورد در

شکل ۲. مدل تجربی تحقیق و ارتباط بین متغیرهای تحقیق

منبع: یافته‌های تحقیق

۶. بحث و نتیجه‌گیری

مقاله حاضر با هدف تحلیل جامعه‌شناختی و جمعیت‌شناختی عوامل مؤثر بر تأخیر در سن ازدواج جوانان شهر کاشان انجام شد. یافته‌های تحقیق، حاکی از وجود رابطه معنادار بین تمایل به مجرد زیستی و تأخیر سن ازدواج بود. این یافته همسو با مطالعات متعددی (هسو، ۲۰۲۵؛ پارک و همکاران، ۲۰۲۱؛ رشوند سرخکوله، ۱۴۰۴؛ رشادی و قیصریان، ۱۴۰۱؛ تاج‌بخش و محمدی، ۱۳۹۹؛ مروت و همکاران، ۱۳۹۹) است. هسو (۲۰۲۵) در پژوهشی نشان می‌دهد چگونه فردگرایی و گرایش به استقلال شخصی می‌تواند موجب افزایش سن ازدواج گردد. رشوند سرخکوله (۱۴۰۴) نشان داد که تمایل به مجرد زیستی قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده تأخیر سن ازدواج در بین پسران مجرد است. تاج‌بخش و محمدی (۱۳۹۹) بیان می‌کنند لذت بردن از مجرد، در گرایش به زندگی مجردی جوانان تأثیر گذار است. بر مبنای نظریه گذار دوم جمعیتی بیان می‌کند که تغییر در ارزش‌ها، منجر به افزایش سن ازدواج و رشد سبک‌های زندگی جدید مانند مجردگرایی می‌شود (لسته‌هاک، ۲۰۱۰).

یافته‌های تحقیق نشان داد بین تغییرات ایده‌ای و ارزشی هم‌چون ارتباطات خارج از ازدواج، فردگرایی و اعتماد به جنس مخالف، با تأخیر سن ازدواج رابطه معناداری وجود

دارد. به گونه‌ای که با افزایش ارتباطات خارج از ازدواج و فردگرایی، شاهد تأخیر در سن ازدواج جوانان خواهیم بود. این در حالی است که با افزایش اعتماد به جنس مخالف، تأخیر در سن ازدواج کاهش می‌یابد. این یافته همسو با مطالعات متعددی (هسو، ۲۰۲۵؛ داس و روت، ۲۰۲۳؛ رشوند سرخکوله، ۱۴۰۴؛ مولاپناه و همکاران، ۱۴۰۰؛ سقزی و یزدانی اسفیدواجانی، ۱۳۹۹؛ قنبری‌برزیان و همکاران، ۱۳۹۷) است. رشوند سرخکوله (۱۴۰۴) افزایش فردگرایی و تجربه دوستی را از عوامل اثرگذار بر تأخیر سن ازدواج جوانان شهر تهران ذکر کرده است. مولاپناه و همکاران (۱۴۰۰) نیز افزایش فردگرایی و افزایش تمایل به استقلال فردی را از جمله دلایل مهم تأخیر سن ازدواج ذکر کرده‌اند. رشوند سرخکوله (۱۴۰۴) نیز تجربه معاشرت با جنس مخالف و اعتماد به جنس مخالف را در تمایل به ازدواج پسران هرگز ازدواج نکرده ۳۱-۴۹ ساله تاثیرگذار دانسته است. بر مبنای نظریه تحول ارزش‌های اینگلهارت ارزش‌هایی چون فردگرایی، آزادی فردی، انتخاب آزادانه شریک عاطفی، و اهمیت رضایت شخصی جایگزین هنجارهای سنتی می‌شوند (اینگلهارت، ۱۹۹۷).

از دیگر یافته‌های تحقیق این بود که: تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی اثر مثبت بر تمایل به مجرد زیستی و تأخیر سن ازدواج داشت. این یافته مطابق مطالعات ژاووی فو (۲۰۲۵) و روزان (۲۰۲۴) است. ژاووی فو (۲۰۲۵) نشان داد که مشارکت در رسانه‌های اجتماعی تأثیر منفی بر نگرش به ازدواج دارد. روزان (۲۰۲۴) نشان داد آگاهی و مواجهه با رسانه اجتماعی می‌تواند ازدواج را به تأخیر بیندازد. بر مبنای نظریه استفاده و رضایتمندی و نظریه شبکه‌ای کاستلز، شبکه‌های اجتماعی می‌تواند الگوهای سنتی ازدواج را تحت تأثیر قرار دهد، منابع جدیدی برای ارتباط ایجاد کند و ازدواج را به تأخیر بیندازد.

یافته‌های تحقیق نشان داد بین متغیرهای اقتصادی هم‌چون وضعیت اشتغال و هزینه‌های ازدواج، با تأخیر سن ازدواج رابطه معناداری وجود دارد. به گونه‌ای که با افزایش هزینه‌های ازدواج، شاهد تأخیر در سن ازدواج خواهیم بود و افراد شاغل در مقایسه با افراد غیرشاغل، تأخیر در سن ازدواج کم‌تری دارند. بیکاری و ناپایداری درآمد از مهم‌ترین موانع ازدواج در

ادبیات داخلی و خارجی بوده‌اند (ون ویک و همکاران، ۲۰۲۱؛ اوپنهاایمر، ۲۰۰۳؛ رشوند سرخکوله، ۱۴۰۴؛ میرحسینی و حسین‌زاده، ۱۴۰۲؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۸) که در این پژوهش نیز تأیید شد. بر مبنای نظریه انسجام اقتصادی خانواده اپنهاایمر ازدواج نیازمند حدی از ثبات اقتصادی است و افراد در شرایط بیکاری، درآمد پایین یا نااطمینانی اقتصادی، تمایل کمتری به تشکیل خانواده دارند (اپنهاایمر، ۱۹۸۸).

در نهایت، سن و سال‌های تحصیل نیز اثر افزایشده بر تأخیر ازدواج دارند. این نتیجه با نظریه سرمایه انسانی بکر (۱۹۹۱) و یافته‌های پژوهشی چون رشادی و قیصریان (۱۴۰۱) هم‌راستا است که افزایش تحصیلات، اشتغال و مسیرهای فردی را بر تصمیم ازدواج مقدم می‌دانند.

در مجموع این تحقیق نشان داد متغیرهای تمایل به مجرد زیستی، ارتباطات خارج از ازدواج، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی، هزینه‌های ازدواج، اعتماد به جنس مخالف، فردگرایی، وضعیت اشتغال، سن و سال‌های تحصیل، بر تأخیر سن ازدواج اثرگذار هستند. متغیرهای فردگرایی، ارتباطات خارج از ازدواج، اعتماد به جنس مخالف، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی و هزینه‌های ازدواج علاوه بر تأثیر مستقیمی که بر تأخیر سن ازدواج داشتند، از طریق غیرمستقیم و از طریق تأثیر بر متغیر تمایل به مجرد زیستی، در تأخیر سن ازدواج بسیار اثرگذار هستند. در نهایت از طریق تحلیل مسیر و سنجش اثر مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای تحقیق مشخص گردید که، ارتباطات خارج از ازدواج، فردگرایی، تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی، تمایل به مجرد زیستی، هزینه‌های ازدواج، اعتماد به جنس مخالف، وضعیت اشتغال، سن و سال‌های تحصیل به ترتیب، قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های تأخیر سن ازدواج هستند.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که تأخیر سن ازدواج جوانان شهر کاشان حاصل برهم‌کنش مجموعه‌ای از عوامل ایده‌ای و ارزشی، اجتماعی، اقتصادی و زمینه‌ای است. تأخیر در ازدواج پیامدهای متعددی در زمینه اجتماعی، اقتصادی و جمعیتی دارد. کاهش نرخ باروری، تغییر در ساختار سنی جمعیت، کاهش نیروی کار، افزایش جمعیت

سالمندان، افزایش هزینه‌های بهداشتی و درمانی و کاهش نرخ ازدواج، از جمله این پیامدها هستند. بنابراین لازم است سیاست‌گذاری مناسبی در این زمینه ارائه گردد.

ارتباطات خارج از ازدواج به طور مستقیم و غیرمستقیم بیش‌ترین تأثیر را بر تأخیر سن ازدواج داشت، این یافته از این جهت حائز اهمیت است که بسیاری از جامعه‌شناسان، جمعیت‌شناسان و برنامه‌ریزان، نقش گسترش این نوع ارتباطات را در افزایش سن ازدواج در نظر نگرفته، یا اغلب نادیده می‌گیرند. لذا در توضیح روندهای کنونی سن ازدواج و تحولات ازدواج و خانواده در ایران، در نظر گرفتن تغییرات رفتارهای جنسی و شریک‌گزینی جوانان ضروری است. بنابراین آموزش تحلیلی و علمی پیامدهای روابط خارج از چارچوب ازدواج در کتاب‌های دوره دبیرستان، در کنار رفع موانع و ترغیب ایشان به ازدواج به عنوان الگوی سالم رابطه می‌تواند از این معضل کاسته و با تشکیل زندگی پایدار در مقوله باروری اثرگذار باشد.

با توجه به نقش پررنگ تعاملات و ارتباطات در شبکه‌های اجتماعی، توصیه می‌شود آموزش‌های رسانه‌ای و فرهنگی برای مدیریت استفاده از شبکه‌های اجتماعی و کاهش اثرات منفی آن بر روابط عاطفی و اجتماعی جوانان ارائه شود.

با توجه به نقش تعیین‌کننده هزینه‌های بالای ازدواج و وضعیت اشتغال در یافته‌ها، ایجاد وام‌های کم‌بهره و بلندمدت ازدواج، حمایت از اشتغال پایدار جوانان و تخصیص مسکن حمایتی یا اجاره‌ای ویژه مجردهای در آستانه ازدواج، پیشنهاد می‌شود. در ضمن پیشنهاد می‌گردد که مسئولان و سیاست‌گذاران حوزه خانواده برای تشویق جوانان به ازدواج، به عوامل فرهنگی - اجتماعی و تغییرات ارزشی اهتمام ویژه‌ای داشته و سیاست‌های تشویقی جهت ازدواج صرفاً محدود به عوامل اقتصادی نباشد.

تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که هیچ‌گونه تعارض منافع در خصوص این پژوهش وجود ندارد.

منابع

- بگی، میلاد (۱۴۰۲). دلایل و تعیین‌کننده‌های تأخیر ازدواج در ایران. جامعه‌شناسی کاربردی، ۳۴ (۱)، ۵۰-۳۱. <https://doi.org/10.22108/jas.2022.134561.2312>
- تاج‌بخش، غلامرضا و حانیه محمدی (۱۳۹۹). واکاوی دلایل گرایش جوانان به زندگی مجردی و رویگردانی از ازدواج. نشریه جمعیت، ۲۷ (۱۱ و ۱۲): ۱۱۳-۱۱۳.
- ترابی، فاطمه و زهرا شمس قهفرخی (۱۴۰۰). عوامل مؤثر بر تأخیر ازدواج در ایران و جهان. نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۱۶ (۳۲)، ۱۴۱-۱۷۵. <https://doi.org/10.22034/jpai.2022.547779.1219>
- حسینی، حاتم؛ صادقی، رسول؛ و رضایی، اردشیر (۱۳۹۸). عوامل مؤثر بر تأخیر ازدواج دختران در شهرستان‌های ایران. توسعه محلی، ۱۱ (۱)، ۱۴۷-۱۷۲. <https://doi.org/10.22059/JRD.2019.74459>
- رشادی، منوچهر؛ قیصریان، اسحاق (۱۴۰۱). مطالعه پدیده تأخیر سن ازدواج در بین جوانان استان ایلام. مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی، ۱۱ (۲)، ۹۱-۱۱۸.
- رشوند سرخکوله (۱۴۰۴). تأثیر عوامل فردی و فرهنگی - اجتماعی بر تأخیر ازدواج پسران مجرد شهر تهران، مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، ۲۶-۱. <https://doi.org/10.22034/ssys.2025.3590.3636>
- رشوند سرخکوله (۱۴۰۴). تجربه معاشرت با جنس مخالف و تمایل به ازدواج: مطالعه پسران مجرد شهر تهران. نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۲۷-۱. <https://doi.org/10.22034/jpai.2025.2063475.1415>
- رشوند سرخکوله، مرجان؛ وجدانی، فاطمه؛ و لاریجانی، مهسا (۱۴۰۲). نگرش به نحوه انتخاب همسر در میان دختران دانشجو و عوامل مرتبط با آن، نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۱۸ (۳۶)، ۹-۵۰. <http://doi.org/10.22034/jpai.2024.2019787.1322>
- سقزی، ایوب، یزدانی اسفیدواجانی، حمیده (۱۳۹۹). پیش‌بینی رغبت به ازدواج براساس نگرش به ارتباط پیش از ازدواج: کنترل نقش جنسیت و تجربه رابطه با جنس مخالف، رویش روان‌شناسی، ۹ (۷): ۱۴۶-۱۳۹.
- قنبری‌برزیان، علی؛ سلیمانوندی، شاپور؛ و نرگس السادات فاطمی (۱۳۹۷). تأملی بر تأثیر روابط جنسی پیش از ازدواج بر گرایش به ازدواج (مطالعه بر دانشجویان دانشگاه اصفهان). پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۷ (۳)، ۵۴-۳۳.
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۵). نتایج تفصیلی سرشماری کشور [منبع الکترونیکی] <http://amar.sci.org.ir>
- مروت، برزو؛ دهقان، حسین؛ و امید حسینی (۱۳۹۹). عوامل مؤثر بر تمایل به ادامه زندگی مجردی در بین جوانان شهر قم. نشریه مطالعات جمعیتی، ۶ (۱)، ۸۹-۶۷.
- مولاپناه، زهره؛ رحمانی خلیلی، احسان؛ و وثوقی، منصور (۱۴۰۰). مطالعه جامعه‌شناختی زمینه‌ها و پیامدهای تأخیر سن ازدواج در بین مردان مجرد شهر تهران. مطالعات راهبردی زنان، ۲۴ (۹۴)، ۱۸۴-۱۶۱.

میرحسینی، زهرا و حمیده حسین‌زاده (۱۴۰۲). واکاوی فهم دختران مجرد از زمینه‌های اجتماعی-اقتصادی تأخیر در ازدواج (مورد مطالعه دختران مجرد شهر یاسوج). برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۱۴ (۵۷)، ۳۶۹-۴۱۶. <https://doi.org/10.22054/qjss.2023.68073.2363>

نیازی، محسن؛ رستگاری، شاهور؛ سخایی، ایوب؛ و سیدسعید حسینی‌زاده آرانی (۱۴۰۲). فرا تحلیل تأثیر مصرف رسانه‌های بر گرایش به زندگی مجردی. مطالعات راهبردی زنان، ۲۶ (۱۰۲)، ۹۳-۱۲۳. <https://doi.org/10.22095/jwss.2024.462267.3484>

الهی چورن، محمدعلی؛ حیدری، محمدتقی؛ و محرمی، سعید (۱۴۰۱). بررسی عوامل مرتبط با افزایش سن ازدواج در شهر نوشهر. مطالعات توسعه اجتماعی-فرهنگی، ۱۱ (۲)، ۳۲-۹.

Becker, G. S. (1991). *A treatise on the family*. Harvard University Press.

Castells, M. (2010). *The rise of the network society* (2nd ed.). Wiley-Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781444319514>

Cohen, P. N., & Pepin, J. R. (2018) «Unequal marriage markets: Sex ratios and first marriage among Black and White women. *Socius*, 4, 1(4), 3-7. <https://doi.org/10.1177/2378023118791084>

Das, U., & Rout, S. (2023). Are delay ages at marriage increasing? Pre-marital sexual relation among youth people in the place of residence in India. *BMC Women's Health*, 23(16) 1-12. <https://doi.org/10.1186/s12905-022-02149-3>

Esteve, A., Liu, C., GU, D., & Kashyap, R. (2020). Demographic change and increasing late singlehood in East Asia, 2010–2050. *Demographic Research*, 43, 1365–1398. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2020.43.46>

Giddens, A. (1992). *The transformation of intimacy: Sexuality, love and eroticism in modern societies*. Stanford University Press.

Hsu C. (2025). Contesting individualization and individualism in marriage in East Asia: Dual-income couples' monetary practices. *The British Journal of Sociology*, 76(2), 295–315. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.13170>

Inglehart, R. (1997). *Modernization and postmodernization: Cultural, economic, and political change in 43 societies*. Princeton University Press.

Jones, G. W. (2010). Changing Marriage Patterns in Asia, Working Paper Series No.131, Asian Research Institute and Department of Sociology, National University of Singapore.

Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1974). Utilization of mass communication by the individual. *Public Opinion Quarterly*, 37(4), 509–523. <https://doi.org/10.1086/268109>

Lesthaeghe, R. (2010). The unfolding story of the Second Demographic Transition. *Population and Development Review*, 36(2), 211–251. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2010.00328.x>

- Li, L. (2025). The Influence of Individualism on Youth's View of Marriage in China. *Global Review of Humanities, Arts, and Society*, 1(3), 113–128. <https://doi.org/10.63802/grhas.v1.i3.70>
- Majdzińska, A. (2022). The typology of first marriage patterns in Europe. *Journal of Geography, Politics and Society*, 12(3), 14–30. <https://doi.org/10.26881/jpgs.2022.3.02>
- OECD. (2024). *Society at a Glance 2024: OECD Social Indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/918d8db3-en>
- Oppenheimer, V. K. (1988). A theory of marriage timing. *American Journal of Sociology*, 94(3), 563–591. <https://doi.org/10.1086/229030>
- Park, Y., Impett, E. A., & MacDonald, G. (2021). Singles' Sexual Satisfaction is Associated with More Satisfaction With Singlehood and Less Interest in Marriage. *Personality & Social Psychology Bulletin*, 47(5), 741–752. <https://doi.org/10.1177/0146167220942361>
- Ruzan, V. V. (2024). The Exposure to Divorce News on Social Media on the Decision to Postpone Marriage in Early Adulthood. *Sadida: Islamic Communications and Media Studies*, 4(2). 47- 68. <https://doi.org/10.22373/sadida.v4i2.5567>
- Santos, C., and Weiss, D. (2016). Why not settle down already? a quantitative analysis of the delay in marriage. *International Economic Review*, 57(2), 425-452. <https://www.jstor.org/stable/44075354>
- Tyagi, N., Kumar, M. A., Ahutosh, K., Tyagi, Y., and ShyamJha, R. (2022). Changing structure of marriage and fertility in 21st century (with reference to indian society). *Journal of Positive School Psychology*, 6(3), 9142-9152. <https://journalppw.com/index.php/jpsp/article/view/5312/3501>
- Van Wijk, D. C., de Valk, H. A. G., & Liefbroer, A. C. (2021). Temporary employment and family formation: An income or insecurity effect? *European Sociological Review*, 37(4), 641–658. <https://doi.org/10.1093/esr/jcab007>
- Wahhaj, Z. (2022). The Economics of Early Marriage: Causes, Consequences, and Policy Solutions. In: Zimmermann, K.F. (eds) *Handbook of Labor, Human Resources and Population Economics*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-57365-6_67-1
- Zhaowei Fu. (2025). The Effect of Social Media Engagement and Understanding on Adolescents' Marriage Attitudes. *Interdisciplinary Humanities and Communication Studies*, 1(3). <https://doi.org/10.61173/n42gdh55>